

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Hec est noua queda[m]. singular[is] atq[ue] rara legenda.
ex alijs sex lege[n]dis collecta et perfecta. tractans de
origine. et vite. ordine. de conuersione. ac magistrali
disputatione. ast de ...**

Petrus <Frater>

Argentin[ae], 6.IV.1500

Tertium capitulum. De constantini substitutione

[urn:nbn:de:bsz:31-333645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-333645)

De nobilitate pgeniei

pugnandū quia pbitas nō
a crudelitate, sed crudelitas
a pbitate inuenit̄ sepius de
uicta. Nonne calliditas et
crudelitas magni serpētis
a pbitate crebro aq̄le vinci
tur. Milites aut̄ populūsq̄
roman⁹, vt̄ in plurib⁹ orbis
ptib⁹ exp̄ientia docet. Non
ne sūt aquilis velociores et
leonib⁹ fortiores Pugnem⁹
igif̄ vt̄ probi viriliter cōtra
crudeles p̄ iusticia, quā no
biscum habemus. Et ideo
faciet nos semper victores.
Animati ergo ex verbis pru
dentis ducis, exercitus ip̄e
vt̄ elephantes ad sanguinez
p̄tra aduersarios audacter
p̄perauerūt muniti. Dimi
cāt igif̄ primo cū britonib⁹
ipsi anglici q̄si victores. s̄
occurrerūt eis romani, q̄b⁹
licet nō statim, finaliter ta
mē victoria subministratur
de celo, ducis prudētis cle
mentia et pbitate miranda.
Qui f̄ducta pacifice ad pri
stinam seruitutem anglia,
mirificus rediit̄ ad minore
britaniā victor. Infra quā
semel ad solatiuz p̄gens de
uenit̄ in molendinum vbi
predicta belena studiose ne

cognosceretur, vilibus erat
mancipata obsequijs, Lus
ius pulcritudinez per illos
qui primo viderāt eam, cog
nosces constantinus, capi
illam iussit atq̄ deduci ad
eius aspectū. Que cum ni
mis placuisset in oculis ei⁹
credens illam esse filiaz mo
lendinarij, iubet p̄pter eam
bene tractari p̄rem. Ip̄am
quoq̄ quia tunc paci vaca
bat sibi p̄cubinaz seruauit.
Sed post paucū temp⁹ ves
ritate compta, q̄ filia fuis
set prelibati defuncti regie,
Britonū, et nouitatib⁹ iam
habitis de nece vxoris quā
cuz filio suo costo in grecia
dimiserat. Helenam sibi in
vxorem assumpsit, et ex ea li
berum genuit admirabilem
ac eius nomen constantinus
vocari mādauit. Que om
nia p̄dicta audientes roma
noz principes et senatus, p̄
fectum constantinuz brito
nū regem non parū alacres
constituerūt de cōmuni cō
sensu.

Tertium capi
tulum in quo agitur de cō

Capitulum .III.

stantini substitutione constantino, atq; de filijs eius, quot & que fuerūt, & de fine Dyoclectiani & maximiani. Atq; de immediatis successorib; eorundem. Insuper quomō maximianus Galerius priuanit regem costum regno suo & postea libertati restituit.

Ernentes itaq; dyoclectian⁹ & maximianus miram recuperationē puinciarū p̄ Cōstantinū facta, ampliori eū cogitauerunt exaltare honore. Unde factū est

q̄ dyoclectianus filiā suam maximiano galero filio maximiani herculei in vxorem p̄beret. et ipse maximianus herculeus filiā suā noie theodorā vxorem dedit regi cōstantino primo. quīs haberet prius adhuc vitam aliam, scz helenā regis quondā britonū filiā. Et

De constan. substitutiōe VI

aliā filiam suam sororez scz ipsius theodore. cōstantino tradidit vxorē filio prefati constantini ex belena nato. sed qz pagani erāt. nō cura bāt duas simul hñe vxores. Quo facto mox postea hi duo simul creati sunt cesa res. Prim⁹ cōstātinus videlicz z maximianus galesus. Cōstātinus autē ex su pradicta vxore scz theodora hos duos genuit filios. scz Cōstantinū z Dalmatius. Qui cōstātinus primi cōstātini fili⁹. duos filios habuit. videlicz Gallū z Julianū apostatā. Dalmacius p̄o vnū habuit filiū. quem noie suo vocauit. vt ī sexto libro hystorie triptite liq̄de inuenit. S; dyocleciāus et maximian⁹ herculeus qz p̄tinaciter in malicia seuicia q̄ pseuerabant maligni. diuino sūt infatuati iudicio. Et hoc modo tradūtur de posuisse impiū. Dicit enim **H**erosius. q̄ sc̄do p̄secutio nis āno. dyocleciāus a maxiano eregit inuito vt siml imperiū purpurāq̄ depone rent. z iuniorib; in rempu blicaz substitutis. ipi i ocio

pinato senescerent. Quod z apud mediolanū sic p̄ eos factū est. Nā dyocleciāus loco sui instituit filiū suuz noie maximianum cui hoc nomē p̄ suo amico maximi ano herculeo imposuerat. q̄ maximian⁹ dyocleciāni fili us regnauit rome. z in tota ytalia. anteq̄ maxenti⁹ maximiāni herculei iunior fili us vsurparet sibi regnū. vt infra patebit. Et hic maximiānus dyocleciāni filius fecit martyrizari brōs mar tyres scz **L**yrīacū **L**argū et **S**maragdū cū alijs mltis eo q̄ bt̄is **L**yrīacus sororē suam **A**rthemīaz adhuc ei⁹ patre dyocleciāno viuēte a demonio liberatam fecerat xp̄ianam. Sed hic maximiānus dyocleciāni filius p̄pter suā p̄ris quoq̄ iniquitātē parū vixit. Et vt q̄daz aiūt. est absq; liberis mortuus. Dicūt equidē aliq̄ q̄ maximianus hercule⁹ filiū habuit inter alios quēdam quē dyocleciānū p̄ aico suo vocauit. q̄ añ p̄rem mortuus est. z ideo regnum p̄ herculeo datum fuit maximia no galero filio scilic; eiusdē

Julianus Gale
gem colum
ica liberta

ia suam
filio ma
vxorem
amianus
iaz noie
dedit re
mo. quis
duc viuen
lenā regis
filiam. Et

Capitulum .III.

herculei vt infra dicit. De fine tamen eoz scz dyocleciani z maximiani dicit aliq q dyoclecianus veneno interijt. Sed maximianus laqueo se suspendit. Helasius vero cesaree p̄sul dicit. q̄ penitētia ambo ducti. eo q̄ imperiū dereliquissent. iterum impare volentes. ex senatū decreto cōmuni. occidi iubent. p̄pter eoz crudelitates z pessimas conditiōes. Sz anteq̄ senatus decretū. esset executioni mandatū. ille scz dyoclecianus veneno se ex desperatiōe ac turbatione p̄emit. sz maximian⁹ laqueo se suspēdit. Sz eusebius cesariensis dicit. q̄ maxentius filius secundus maximiani herculei. dū eum vellet priuare pater imperio. regnūq̄ assumere iam dimissū sicut supra ē tactum. Ille patris machinamēta p̄senties. euz fecit ab vrbe repelli. Cūq̄ expulsus esset a filio. z ad cōstantinū sibi generū confugisset. benigne ab eo susceptus est. Sed vt pessimus generuz piū moliebat occidere. Deprehensus ergo in fraude p̄ constantinum est

iussus occidi. Fortuis itaq̄ iam dictis principibz factis et crudelibz. factus est constantinus cū maximiano galero august⁹. z diuiso imperio i duas partes a senatu romāo. hispania. gallia z britania cū anglia cessit. cōstantino in ptem. Sz asya. palestina. z ylliricū cum ytalia. galero facto augusto. cessit in ptes. severo iam mortuo quē cesares fecerat. ad ptes intra marinas ip̄e cōcitus p̄perauit. Et petz episcopū alexandrinū in carcere existētē decapitari mādauit. Et martyre eum gloriosum effecit. Ille petrus ep̄s ariū hereticū existētem dyaconū extra cōmunionē fecit. Maxentius aut̄ adhuc p̄re viuente. videns germanū suū scz maximianuz galerū ad imperiū eleuatu. inuidia motus. absēte galero fratre suo p̄torianis callide suggessit militibus. z sic ab eisdē rome factus est cesar. atq̄ tyrānice ytaliā occupabat. Sz de vita huius maxentij pessimi latins suo loco infra dicit. Deniq̄ maximianus galerus xp̄ianos

De constan. substitutiōe VII

exterminari p̄cepit: non t̄m̄
p̄pter eorum p̄bitatē vel pie
tatem, sed ⁊ ob rapinā ⁊ cu
piditatem patrimonioꝝ il
loꝝ: que recipere cupiebat.
Hic enī multos valde san
ctos occidit. Priuauit etiā
regno suo Costuz p̄rem br̄e
katherine: regno sc̄z grecie
ex inuidia et odio, que gra
tis habebat ꝑtra constātinū
p̄rem. ⁊ Constantinus ma
gnū sc̄z germanuz ip̄ius co
sti, quem sic priuatuū exilio
relegauit in alexandriam
egypti, que nondū erat sua.
vt postea fuit propter dotes
uxoris, vt infra diceſ. Et ex
tūc princeps ciuitatis erga
Costū fortem cōcepit amo
rem: ⁊ cogitauit filiā suam
illi dare uxorem sicut post
modū factum est. Sed au
diens galerus maxentium
fr̄em suū a constantino ma
gno deuictuz, vt infra pate
bit, ⁊ per virtutem viuifice
crucis apud pontem mili
niū in flumine fore merſuz
valde p̄timuit, ⁊ a xp̄ianis
p̄secutionē amouit. Ac etiā
timore cōstantini dictū re
gem costū in suo regno pri
stine restituit libertati. Cō

stantinus itaq; magnus de
cimo imp̄ij sui āno, vna cuz
licinio ꝑsorte sibi in imp̄io
Facto quoq; sororis mari
to ꝑtra galerū exercitū mo
nit, eūq; deuictum fugauit
Undecimo ꝑo imp̄ij sui an
no cōstantinus renitentem
adhuc galerū aggressus est,
diuina eū gratia ꝑtegēte ga
lerū p̄ueniens com̄p̄hendit
Quo com̄p̄henso flāma de
medio viscer̄ eius cum ni
mio dolore p̄umpēs p̄nuꝝ
sup̄ terram anbelantē ꝑstra
uit, ac vtroq; oculo exilien
te de capite cecus efficitur,
siml̄q; carnib; putrefactis
diu repugnantē aīam exp̄i
rauit. Hic annis imp̄auit
duob; cū constātinō primo
Cōstantini videlic; magni
patre. Taliter aut̄ defuncto
galero, maximianus filius
eius q̄ in orientalib; ꝑtib;
factus fuerat cesar a patre,
nō vltra cōtinere se valens
nomē sibi vi assumpsit au
gusti. Ipse quoq; maximia
nus facinorib; cunctis i vi
tā sua fedatus, crudelitate
tū ⁊ libidine maxie agebat.
In cōuiujs vero tam pfu
sus erat ⁊ taz temulent; vt

L

iv Capitulum III

insanus et mente captus a vino. crebro putarent. et in ea fieri iussit que ebrius iuberet quod die postera se fecisse nescierat. Delicijs luxus atque ois dissolutiois genere fluctuans. turpissima suis militibus prebebat exempla. Unum non solum aliqua urbs sed nec opidum quidem paruum absque adulterio nobilium mulierum poterat inueniri. Aduersus etiam christianos extitit tam crudelis. quod preedentes ceteros reges superauit. Nam sua seueritas innumerabilia hominum milia morti dedit. in partibus orientis. sicut octauo libro ecclesiastice hystorie dicitur circa finem. Sed crudelitas auctoris talium horrendorum scelerum: deo quidem abscondi non potuit sed in eum iuste. modicum post. dure valde defecit ira diuina. Nam subito totus inflatus intus et extra et in pectore grande vulnus ortum apparuit. erumpentibus fistulis. ex quo cum multitudie vermium fetor tam intollerabilis exalabat. ut nullus posset ad eum accedere medicorum. ob quorum causam plures iussit occidi

ex medicis. Et licet ex medicorum vera reprehensione se recognosceret et velle se emendare diceret. ac se penitere ostenderet menciendo ad tempus. ad vomitum tamen. ut canis reuertit fetidum. Demum homo edax mansit. et quod vino se replebat ut ebrius. iam carnibus inedia et ariditate consumptis. in hoc solum profecit infelix: quod in vltimis punctis vite positus. iustam esse vindictam dei. et scelerum se penas premerentem preteritur exipere. Ad vltimum tamen morbo ingrauescente. prius luminibus amissis et tunc magis quam aduersum christum impietatis crimen commiserit videns. vindicandi finem fecit. Sed quod crudelitati viuendo et vanitati semper vacauerat. et in fine scilicet Eusebium etiam simulatore veniam postulabat. Nunc est nobis constantinus repetendus: qui ideo Britannicus dicitur fuit quod in britania antequam esset augustus ut dictum est. factus rex fuit. eo quod illam prouinciam romanis aduersam. ad eorum reduxit obedientiam. Et ut etiam tactum est supra. beles

De constan. substitutiōe VIII

nam regis britanici filiam
uxorem accepit. ex qua ma-
gnū genuit constantinuz. q̄
vt habet in tertio libro hy-
storie Triptite. tres habuit
filios ⁊ vnā filiam. Quoz
primū noīe suo cōstantinū
vocaluit. Sed sc̄di nomen
constantinū vocari precepit
Tertiū vero constantē vo-
cari mādauit. Filiā p̄o noīe
sororis sue cēsuit vocari cō-
stantina. que virgo mente ⁊
corpe sancta p̄generauit vs-
q; in fines. S; cōstantinus
pater cōstantini magni. cuz
esset cesar factus. filiā vt dī-
ctū est supra herculei sororē
maximiani duxit uxore. ex
q̄ duos filios supradictos
generauit: ⁊ filiā vnam con-
stantiā noīe. que in uxorem
lucinio fuit data. Itaq; iste
cōstantinus s; primus nō
more suoz in impio socioz
s; maximiani. galeri ⁊ ma-
xentij p̄tez sui regni sedauit
sanguinis effusionem pioz.
Sed solus ex regibus xp̄ia-
nos consistere libere in sua
religione permisit. Nam et
probare volēs qui veri xp̄i-
ani existerent. qui ve dege-
neres. conuocabat ad se xp̄i

anos. quos in suo pallacio
congregari fecerat: ⁊ tūc oī-
bus mandare curauit. vt q̄
eius colere vellent deos. cir-
ca se solito more starent. q̄
vero nolent. a suo conspe-
ctu defugerent. Tunc quis-
dam ex eis religionem san-
ctam desererent. alij tamen
firmi starent. illos sibi statu-
it esse amicos. ⁊ eozum con-
silijs semp vti voluit. qui fi-
deles suo dño constitissent.
Alios p̄o ex pallatio expul-
sit credens eos nunq; erga
principem fore deuotos. q̄
dei sui fuerint proditores.
Sic ergo regnāte constan-
tino s; primo pacifice sub
eo religio xp̄iana degebat.
Verū hic constantinū sc̄do
genitum suū ex belena ortū
vel certe primogenitum ex
his quos citra mare genu-
it p̄sentib; fratrib; alijs ex
uxore theodora natis. sibi
succesurū pnūciauit in re-
gnū. Qui constantin⁹ ran-
dem in britania est mortu⁹
non quidē baptizatus. s; ra-
men ydolorū cōtempoz p̄-
cipuus: ⁊ amator vni⁹ ma-
gni dei et fidei christiane.

Capitulum III

Sed helena licet ptemneret ydola tāq̄ vana. erat tamen in fide iudaica. anteq̄ puereret ad xp̄m. Hec omnia hucusq̄ ideo sūt dicta. vt sciatur nobilitas magnifica sc̄dm carnem huius nobilissimę virginis sanctę katherine. z vt pateat modus z causa quare cōstantinus eius auus in greciam misus fuit. Et insup vt ip̄e inter malos socios discernat. sicut rosa inter spinas flore re apparet. ex qua rosa debet procedere p̄ciosum liliū virgo sc̄z predicta. Et vt sciatur quis sit ille maxenti⁹. qui hanc gloriosam z sc̄tām virginem katherinam martyrizari p̄cepit. z quomodo ad imperiū ipse puenerit. licet sint alia multa his annexa. que magis ad decorez hui⁹ materie sūt hic posita.

**Capitulū quār-
tum** In quo agitur qd̄ sc̄z. fuerit regnum regis Costi. patris sanctę katherine.

Ed ante obitū sui patris sc̄z cōstantini rex Costus primogenitus eius hec supradicta audiēs qui in finibus regnabat grecorum exhilaratus fuit valde de regno patris. de honore z victorijs habitis. congratulādo patri scribēs fortius eū armare cepit ad virtutes morales z regnum bonum. Regnū aut̄ ipsius costi p̄dicti. patris sc̄z sanctę katherine fuit pars p̄sidis. sc̄z illa pars que nūc vocat̄ armenia minor. que antiquitus in regione grecoꝝ computabat̄. in qua armenia est mons qui vocat̄ vulgariter montagna nīgra. z erat termin⁹ grecie p̄sus syriā. Nam inter alias puincias grecie tunc tempis erat illa q̄ nūc appellatur Thureckya. z puincia magna maioris armenie. Et puincia illa que nūc dicit̄ Romana. a pluribus capadocia nūcupatur. que est inter maiorē z minorē armeniā. In qua puin-